

Hadi SalehShadhir Al Sudan

INTEGRACIJA IRAČKOG LUČKOG SUSTAVA U SVJETSKE POMORSKE TOKOVE

Doktorski rad mr. sc. Hadi Saleh Shadhir Al Sudana izrađen je pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Svjetlane Hess, a obranjen je 29. lipnja 2011. godine na Pomorskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Povjerenstvo za obranu doktorskog rada bilo je u sljedećem sastavu: prof. dr. sc. Čedomir Dundović – predsjednik, izv. prof. dr. sc. Svjetlana Hess – mentor, izv. prof. dr. sc. Tanja Poletan Jugović – komentor, prof. dr. sc. Blanka Kesić i izv. prof. dr. sc. Elen Twrdy. Rukopis doktorskog rada ima opseg od 222 stranice, a u tekst je inkorporirano 42 tabele, 23 slike, 16 grafikona, 8 zemljovida te bibliografski opus od 160 bibliografskih jedinica.

Osnovna je svrha istraživanja ovog doktorskog rada bila da se znanstveno utemeljeno odrede načine i mogućnosti integracije iračkog lučkog sustava u svjetske pomorske tokove. Na temelju objektivnih znanstvenih činjenica i primijenjenih praktičnih spoznaja o funkcioniranju lučkog sustava u Iraku ostvaren je cilj rezultata istraživanja, na način da je predložen novi model integracije te mjere i aktivnosti potrebne za uspješnu realizaciju kako bi se osigurali rast i razvoj iračkog lučkog sustava.

Procesi globalizacije i liberalizacije te snažan porast svjetske pomorske trgovine pretvorili su iračke luke u čvorišta pomorskih tokova, a i svjetske trgovine. Istodobno, zbog izloženosti globalnom tržištu javlja se snažni pritisak na morske luke da poboljšaju operativnu efikasnost i povećaju uslužni kapacitet kako bi se održala razina konkurentnosti na globalnom tržištu. Da bi luke Republike Iraka bile važne karike u transportnim mrežama svijeta, lučke vlasti prisiljene su na modernizaciju i unapređenje razine pružanja lučkih usluga, kako bi se na taj

način udovoljilo zahtjevima širokih transportnih prekrajnih lanaca. Mogućnost prihvata većih brodova, prednosti kontejnerizacije, uvođenje sofisticiranih informacijskih sustava samo su neka od potrebnih zahtjeva. Aktualno stanje u iračkim morskim lukama je nezadovoljavajuće te se javlja potreba za izgradnjom nove luke i povećanjem broja pristaništa postojećih luka, što je preduvjet za većom integracijom iračkog lučkog sustava u svjetske pomorske tokove.

Sukladno problematici znanstvenoga istraživanja u okviru doktorskog rada doktorand Hadi SalehShadhir Al Sudan je postavio **znanstveni problem istraživanja**: Upravljanje sustavima morskih luka Iraka je stihijski, bez teorijske i znanstvene potpore, u njima se ne primjenjuju svi relevantni čimbenici rasta i razvoja koji utječu na poslovanje, što se posebno odražava na funkcioniranje cjelokupnog lučkog sustava, a posljedično negativno utječe i na razvoj cijelog gospodarstva Iraka. Iračke luke, unatoč činjenici da vremena ima sve manje i da daljnje zaostajanje može biti kobno, još uvijek nemaju sustavno razrađen projekt restrukturiranja i modernizacije koji će biti uspješno i pravodobno implementiran. Osim procesa koji se očekuju u budućnosti, iračke luke već se dugo bore s izuzetnim tekućim problemima kao što su: višak zaposlenika, nedostatak suvremene infrastrukture i suprastrukture, zastarjela tehnologija i niska razina produktivnosti. Negativni trend potrebno je zaustaviti u što kraćem roku.

Iz problematike i problema istraživanja determiniran je i sljedeći **predmet znanstvenog istraživanja**: analizirati, elaborirati, istražiti i konzistentno utvrditi relevantne čimbenike razvoja morskih luka i pomorstva općenito, a po-

sebice mogućnosti planiranja konkurentnosti lučkog sustava te predložiti model, mjere i aktivnosti provedbe modela integracije iračkog lučkog sustava (objekta istraživanja) u svjetske pomorske tokove, kao presudnog i važnog preduvjeta rasta i razvoja sustava morskih luka u Iraku.

Sukladno determiniranom problemu, predmetu i objektu znanstvenog istraživanja postavljena je i **temeljna znanstvena hipoteza**: Znanstveno utemeljenim spoznajama o funkcioniranju sustava iračkih morskih luka te uvažavanjem suvremenih trendova lučkog razvoja, gdje se mogu povećati konkurentne sposobnosti i integriranje u svjetske pomorske tokove, moguće je predložiti model integracije iračkog lučkog sustava u svjetske pomorske tokove s ciljem osiguranja rasta i razvoja iračkog lučkog sustava.

Rezultate znanstvenoga istraživanja doktorand mr. sc. Hadi Saleh Shadhir Al Sudan predočio je u sedam međusobno povezanih dijelova.

U prvom dijelu, **Uvodu**, definiran je problem, predmet i objekt istraživanja, postavljena znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze, određena je svrha i ciljevi istraživanja, dana je ocjena dosadašnjih istraživanja, navedene su najvažnije znanstvene metode koje će se koristiti u znanstvenom istraživanju i analizi rezultata te je obrazložena struktura rada.

U drugom dijelu, **Relevantne značajke i geopolitni značaj iračkog prometnog i lučkog sustava**, definirane su osnovne značajke prometnog sustava Iraka, obzirom na relevantne geopolitne i društveno-gospodarske čimbenike stanja i razvitka prometnog i lučkog sustava. Analizirane su osnovne značajke iračkog lučkog sustava, obzirom na obilježja iračkih luka te njihovo gravitacijsko područje, pročelje, tržište i konkurentno okruženje. Ocjenom postojećeg stanja dana je projekcija razvitka lučkog sustava Iraka, s obzirom na intenzitet prometa.

Geopolitna analiza i osnovne značajke svjetskih pomorskih tokova naslov je trećeg dijela rada, gdje je dan naglasak na izučavanje svjetskih pomorskih tokova prema vrstama tereta i glavnim pravcima kretanja. Također se ukazuje na svjetske luke kao referentna čvorišta pomorskih robnih tokova, determiniraju se vodeće svjetske luke prema regijama i vrstama tereta te vodeće pomorske regije i pročelja u

svijetu. Slijedom toga, izučava se integriranost iračkih luka u svjetske pomorske tokove, s obzirom na relevantne indikatore kao što je vanjskotrgovinska i prekomorska razmjena Iraka. Posebna pažnja posvećena je analizi tokova nafte (tekućih tereta) u svijetu, i to: analizi glavnih uvoznika i izvoznika nafte u svijetu, kapacitetima iračkih luka u funkciji tokova nafte te potencijalnoj potražnji i tokovima nafte u svijetu.

Naslov četvrtog dijela rada je **Odabir modela i problemi pri modeliranju prometnih sustava**. Uspješno i racionalno integriranje iračkih luka u svjetske pomorske tokove zahtijeva sagledavanje, utvrđivanje i primjereno vrednovanje svih kriterija koji direktno ili indirektno utječu na njihovo funkcioniranje. Sinergijski efekt tih kriterija i skladno formiranje rezultirat će brojnim pozitivnim učincima među kojima su najvažniji povećanje prometa tereta u luci, povećanje broja brodova, zapošljavanje nove radne snage, stvaranje novih prihoda i imigracije stanovništva u krajeve gdje su se razvile morske luke.

Posebna važnost i doprinos čini peti dio rada s naslovom **Model integracije iračkog lučkog sustava u svjetske pomorske tokove**, a koji sačinjavaju tri predložena modela. U prvom – model opskrbe offshore i naftnih terminala u Iraku – analiziraju se terminali za prekrcaj tekućih tereta. Nadalje slijedi opis problema za model opskrbe te postavljanje optimalnih rješenja usmjeravanja za dani scenarij. U modelu ocjene potražnje za prometnim uslugama u iračkim lukama, pored analize vanjskotrgovinske razmjene Iraka, kao bitnog čimbenika za lučki promet, navode se i ostali čimbenici utjecaja na prometnu potražnju, postavlja se model prognoze i analiziraju dobiveni rezultati. U modelu ocjene konkurentnosti ispituje se odnos konkurencije glavne iračke luke UmmQasr i luke Shuwaikh u Kuwaitu. Dan je komentar dobivenih rezultata s prijedlozima za daljnje djelovanje u smjeru povećanja konkurentnosti glavne iračke luke.

Prijedlog strateških mjera aktivnosti za razvitak i integraciju iračkog lučkog sustava u svjetske pomorske tokove naslov je šestog dijela ovog rada gdje su, sukladno rezultatima provedenog istraživanja, predložene strateške mjere i aktivnosti za razvitak i integraciju lučkog sustava u svjetske pomorske tokove. Predložene su mjere i aktivnosti prometne politike na

globalnoj i nacionalnoj razini te mjere i aktivnosti iračkih luka kao čvorišta pomorskih tokova. Također, bitan dio ovog dijela doktorskog rada je SWOT analiza iračkih luka.

U posljednjem dijelu, **Zaključku**, formulirani su i prezentirani najvažniji rezultati znanstvenih istraživanja, a kojima je dokazana postavljena hipoteza i pomoćne hipoteze.

U ovom doktorskom radu, koji daje **doprinos** tehnologiji prometa i transporta **u teorijskom** i aplikativnom smislu, proveden je:

- sveobuhvatni i sistematizirani prikaz iračkog lučkog sustava, odnosno morskih luka i *offshore* naftnih terminala uzimajući u obzir utjecaj geoprometnih čimbenika,
- geoprometna analiza stanja i prognoze pomorskih robnih tokova u svijetu, posebice tokova nafte, koji su temelj svjetskog gospodarskog razvitka i napretka pojedinog kontinenta, regije i države, te stoga biti na pravcu intenzivnog robnog toka predstavlja imperativ za svaku državu željnu brzog i snažnog gospodarskog razvitka,
- ocjena stanja i prognoza intenziteta i dinamike prometa svjetskih luka, kao referentnih čvorišta u kolanju pomorskih robnih tokova.
- dan je prijedlog strateških mjera i aktivnosti za razvitak i integraciju te povećanje konkurentnosti iračkih luka.
- izrađena je SWOT analiza iračkih luka.

Posebice je značajan doprinos ovog doktorskog rada **u aplikativnom smislu**, i to u izradi i implementaciji modela integracije iračkog lučkog sustava u svjetske pomorske tokove, koji je testiran na odabranim reprezentativnim pri-

mjerima iračkog lučkog sustava, a potvrdio je postavljenu znanstvenu hipotezu o djelotvornoj primjeni njegovih rezultata koji mogu bitno i izravno utjecati na uspješnost poslovanja te ubrzati razvitak iračkog lučkog sustava. U modelu opskrbe *offshore* i naftnih terminala u Iraku dobiven je optimalan raspored opskrbe plovilima s obzirom na troškove i pravovremenost isporuke. U modelu ocjene potražnje za prometnim uslugama u iračkim lukama, izrađena je prognoza, s analizom i komentarom dobivenih rezultata. Nadalje, u modelu konkurentnosti, na temelju prikupljenih podataka od lučkih uprava i ostalih sudionika u pomorskom prometu, kvantitativno je dobiven odnos konkurentnosti glavne iračke luke UmmQasr i kuvajske luke Shuwaikh.

Rezultate istraživanja ovog doktorskog rada mogu koristiti institucije koje se izravno ili neizravno bave pomorskom djelatnošću, nadležna tijela ministarstva i lučkih uprava prilikom izbora modela integracije lučkog sustava. Također rezultati istraživanja služe:

- za ocjenjivanje uloge koju irački lučki sustav ima u gospodarstvu Republike Irak, budući da utječe na razvoj pojedinih regija, robne i putničke tokove, te je stoga od posebne važnosti ulagati u luke,
- u svrhu unaprjeđenja uspješnosti poslovanja i povećanja konkurentnosti iračkih luka na tržištu pružanja usluga, te
- kao mjera uspješnosti poslovanja i pokazatelj potencijala iračkih luka i terminala za različite interesno-utjecajne grupe kao što su poslovni partneri, postojeći i potencijalni investitori, zaposlenici te društvo u cjelini.

Dr. sc. Svjetlana Hess

